

Viggo Møller-Jensens eget hus

Udgivet af Realdania By & Byg

VIGGO MØLLER-JENSEN

Viggo Møller-Jensen blev født i 1907. Han blev student i 1925 og tømrersvend fire år senere. I 1934 blev han gift med Anna Helene Helligkilde, og i 1935 tog han afgang fra Kunstakademiets Arkitektskole.

I 1941 startede han som lærer på Kunstakademiets Bygningsskole, og i 1940 etablerede han egen tegnestue; fra 1955 i kompagniskab med arkitekt Tyge Arnfred. I 22 år, fra 1955 til 1977, var Viggo Møller-Jensen professor på Kunstakademiets Arkitektskole. Han døde i 2003, 96 år gammel.

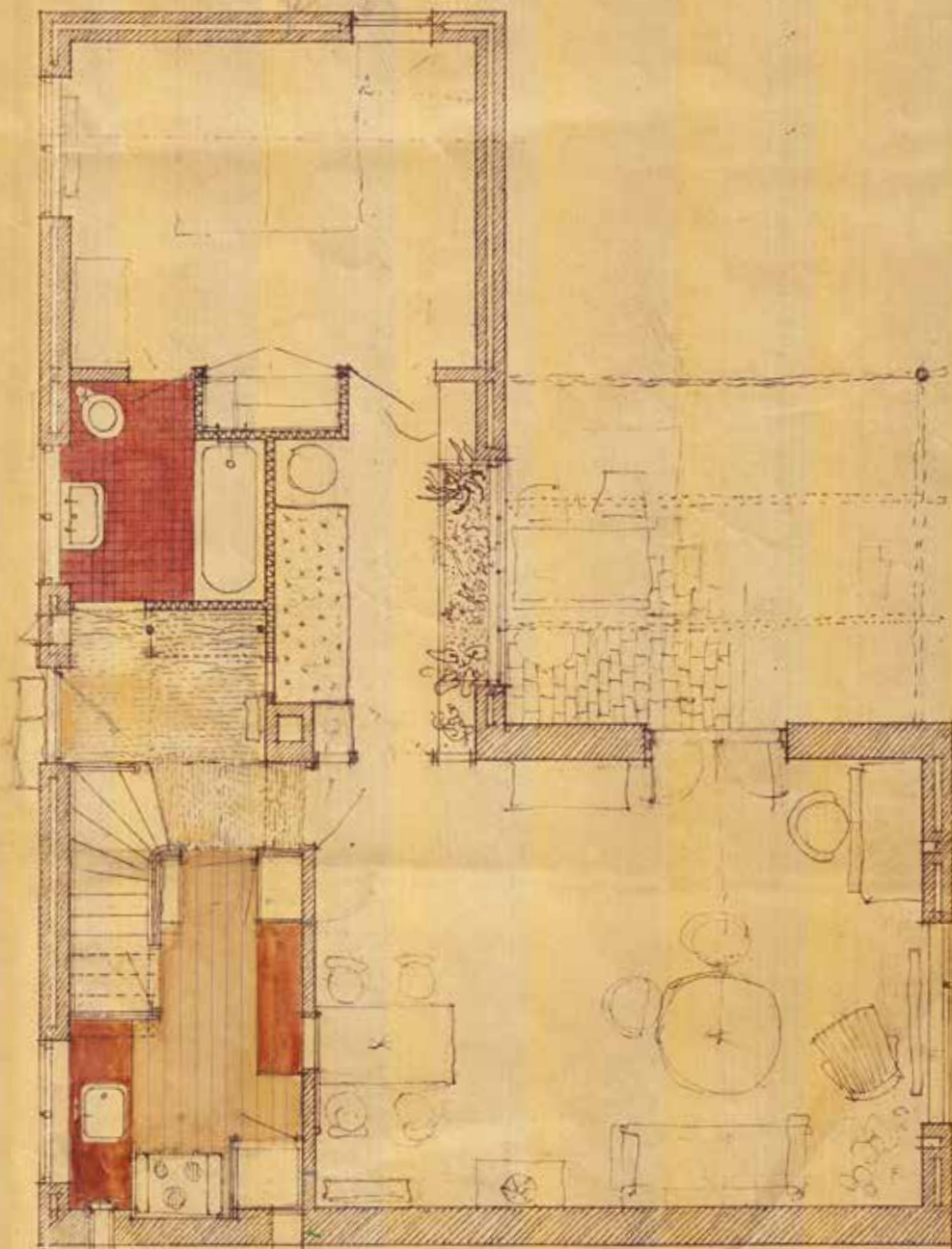
Værker

- Etagehus for Vajsenhusianernes Forening ved Lyngbyvej (1938)
- Atelierhuse, Grønnemose Allé 21-49, Utterslev Mose (1943, fredet)
- Lystofteparken, Brede (1947, sammen med Kay Fisker)
- Dommerparken, Bispebjerg (1949, sammen med Knud Thorball & Magnus Stephensen)
- Ermelundshusene, Jægersborg (1950, sammen med Mogens Black-Petersen)
- Bygninger til Rødning Højskole (sammen med Tyge Arnfred)
- Bygninger for Askov Højskole (1956-68, sammen med Tyge Arnfred)
- Folkeskole og Teknisk Skole, Nuuk (1960'erne, sammen med Tyge Arnfred)
- Herning Højskole (1962, teatersalen 1978, sammen med Tyge Arnfred)
- Københavns Dag- og Aftenseminarium, Skovlunde (1967-72, sammen med Tyge Arnfred)

Priser

Viggo Møller-Jensen modtog Bissens Præmie i 1944, præmiering fra Københavns Kommune i 1944, Eckersberg Medaillen i 1954; Zacharias Jacobsens legat i 1955, C.F. Hansen Medaillen og Træprisen i 1980, Heinrich Tessenow Medaljen i 1987, Nykredits Arkitekturpris i 1990. Han blev æresmedlem af H.T. (Heinrich Tessenow) Stiftung, Tyskland og æresmedlem af Kunstakademiet i 1991.

PLANTEGNING STUEETAGE

Forord

“Alle Borrekrattets rum har stemning og karakter [...] Mesterskabet ligger i mådehold og indlevelse.”

Så enkelt kan det formuleres, når sjælen skal indfanges i det hus, som arkitekt Viggo Møller-Jensen tegnede til sig selv og sin familie i 1939. Den fine beskrivelse kommer fra forfatteren til denne bog, arkitekt Jens Arnfred, som har kendt det lille hus ved det naturskønne Mølleådalen i Kgs. Lyngby, siden hans far, Tyge Arnfred, i 1955 etablerede tegnestue sammen med Viggo Møller-Jensen.

Viggo Møller-Jensen boede i huset frem til sin død i 2003, og i 2019 købte Realdania By & Byg huset med adressen Borrekrattet 7. Nu er huset restaureret og sikret for eftertiden, og den særlige stemning og de karakterfulde farver er bevaret og genskabt. Også det oprindelige småblomstrede FDB-tapet, der blev fundet som en flig i huset, er genskabt og pryder igen den lille entre med den smalle trappe op til husets førstesal, hvor Viggo Møller-Jensen havde sin tegnestue.

Selv om huset i sin helhed fremstår nærmest beskedent, så vidner det på alle måder om en meget personlig og original tolkning, der trækker tråde til både Bauhaus og Bedre Byggeskik. Husets formsprog og materialevalg vidner om en arkitekt med en konkret og ukunstlet tilgang til sit fag, og huset står i dag som en smuk repræsentant for den ’nøjsomhedsarkitektur’, der var fremherskende i tiden lige før og efter 2. verdenskrig.

Huset på Borrekrattet blev samtidig startskuddet til en lang og ærefuld karriere for Viggo Møller-Jensen og en forløber for de fredede Atelierhuse i Utterslev Mose i København, som han tegnede i 1943, og som var med til at cementere hans navn i dansk arkitekturhistorie.

Viggo Møller-Jensens eget hus indgår nu i Realdania By & Bygs ejendoms-samling, som tæller ca. 60 historiske ejendomme, der tilsammen repræsenterer over 500 års bygningshistorie. I samlingen findes også 15 af de huse, som modernismens danske arkitekter tegnede til sig selv i løbet af 1900-tallet.

Realdania By & Byg
Maj 2021

Beliggenheden

En personlig og hjertevarm beretning

“Der var noget Hans Scherfig’sk over Viggo. Fra den fine film i anledning af Viggos 90-års dag er det humanisten og byggeteknikeren, der taler. Det er optimisten og livsnyderen, der altid havde en god historie i ærmet og som regel blev festens midtpunkt, fordi han havde lune. Med en smittende selvsikker livsglæde dannede han skole ved åndsfrisk og energisk at være til stede i plan, snit og opstalt med sin kultivering, humane tilgang til arkitekturen.”

Sådan skriver arkitekt Jens Arnfred i denne bog. En bog, som hele vejen igennem er båret af en meget personlig og hjertevarm beskrivelse af mennesket og arkitekten Viggo Møller-Jensen og af det hus, som Viggo tegnede til sig selv og sin lille familie i 1939.

Jens Arnfred har kendt det lille hus på Borrekraattet i Kgs. Lyngby, lige siden hans far, arkitekt Tyge Arnfred, i 1955 etablerede tegnestue med Viggo Møller-Jensen, og hans kendskab og kærlighed til huset og familiehistorien skinner igennem på alle sider i bogen her.

Jens Arnfred besøgte huset i foråret 2020, lige inden Realdania By & Byg tog fat på restaureringen.

Beliggenheden

Af arkitekt Jens Arnfred

Vi skal til Kongens Lyngby, og når vi finder Caroline Amalievej mod Brede, er vi på rette vej. Der er indimellem meget fine huse på vejen, der følger områdets store terrænbevægelser, og lige nede i svinget, mens vi mindst venter det, drejes der skarpt til venstre ad en blind vej, og et par numre henne finder vi på venstre hånd en lidt umage teglstensfigur i hvidkalkede gule mursten. Det er dér, vi sætter cyklen, og dér vi går helt hen til kanten af den stejle skrænt med de store bøgetræer. Vi er på matriklen nu, men endnu må vi ikke vende os om.

For langt, langt dernede ligger Mølleåen og slår sine herresving i sivskoven. Viggos hus har en enestående beliggenhed, og heroppe fra skrænten er udsigten over Mølleådalen ganske enkelt mageløs. Alt er synligt i dette tidlige forår. Sivskoven ligger stadig hen i gulbrune farvetoner, og Nærumbanens skinner følger skræntfoden, som var det en modeljernbane. Vi er 10 minutter fra trinbrættet i Brede. Mod nord anes det magtfulde Brede Værk, der lyser op i det fjerne. Mølleåen svinger sig suverænt gennem dalbunden, der heroppe fra skrænten er et storslået syn. I det hele taget er Mølleådalen et eventyrligt sted.

Når vi er kommet os over den storslåede udsigt, vender vi os om, for dér ligger huset, som Viggo byggede til sig selv og sin familie. Borrektrattet 7 er adressen, og i dette tidlige forår tager huset venligt imod en, selvom det er ganske tomt.

Det gør sig ikke store anstrengelser for at blive set fra vejen. Det ligger såmænd bare dér med sine hvidkalkede mursten og venter på, at nogen opdager

Borrektrattet nr. 7 er opført i 1939. Beboelsen udgør 125 m², og hertil er der 48 m² kælder. Grunden er 898 m².

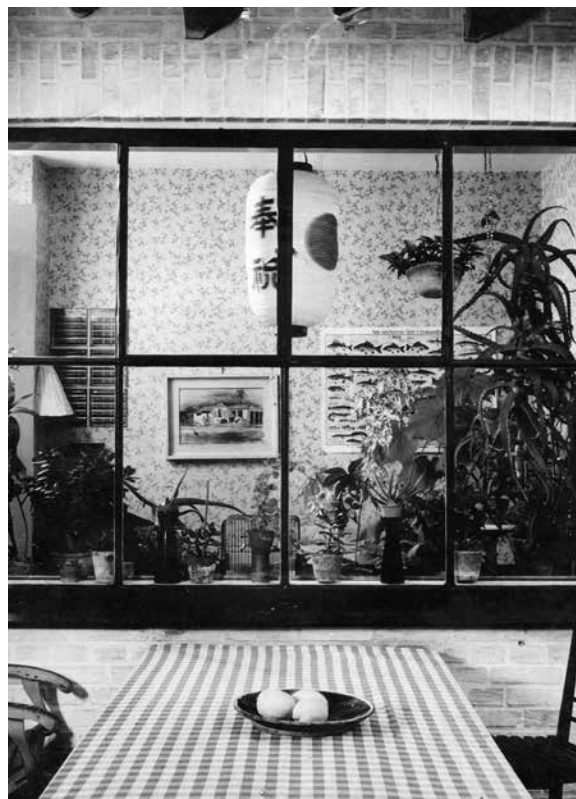
"Viggo Møller-Jensen Arkitekt" har der stået på den grønne hoveddør i 82 år. I dag er skiltet fjernet, men det lille skilt med nr. 7 er der endnu.

det. Så mange andre huse i kvarteret beder om opmærksomhed, men her lægger man knapt nok mærke til hoveddøren og stopper kun ved nr. 7, hvis man interesserer sig for periodens boligbyggeri og er nysgerrig på, hvordan en ung, nygift arkitekt, der havde fået sin afgang tre år tidligere, byggede til sig selv og sin familie.

I korte sekunder tror man, at man er i Provence eller på besøg i udkanten af en mindre engelsk landsby, for foran en ligger der et lille hus med grønmalede, forvitrede skodder, velproportionerede stålvinduer og to mildt skrånende tagskiver, der hilser pænt på hinanden. Den kompakte murede figur er aldeles indhyllt i en vildtvoksende efeu, som, jeg gætter på, er på alder med huset. Altså fra 1938.

Huset før restaureringen.

Viggo og Malene

Ryterne fortæller, at det var Viggos ægtefælle med det smukke navn Anna Helene Helligkilde – også kaldet for røde Malene på grund af sit flotte røde hår – som i Kunstakademiets kantine et par meter nede under Kongens Nytorv havde hørt fra en nær kollega om nogle ledige byggegrunde et dejligt sted lidt nord for Kgs. Lyngby.

Malene, der var Vendelbo og uddannet modedesigner og tilskærer på Kunstindustriskolen, var blevet optaget på Malerskolen. Hun var langt væk hjemmefra og var bevilliget spisebilletter af frk. Svensson, der styrede kantine med hård og kærlig hånd. Viggo sad gerne sammen med sin kone ved maler- og billedhuggerbordet og spiste med. Hvem ved: Måske var der også lidt sjovere dér end omkring arkitekternes borde. For også Kalle – Karl Bovin – Heerup og grafikeren Poul Christensen sad med.

Til venstre: Foto fra midten af 1930'erne: Viggo Møller-Jensen og Anna Helene Helligkilde. De blev gift i 1934.
Til højre: Foto fra 1940'erne: Kig fra terrassen gennem vinduet til havestuen.

Terrassen efter restaureringen.

Stuen kan skærmes for den skarpe sydvendte sol med de store skodder, mens det varme aftenlys kan strømme ind til planter og mennesker gennem det store vindue til havestuen.

En billedhugger med navnet Aage Petersen og hans kone Karen, der var arkitekt, havde købt en grund og allerede bygget et digert længehus i kampesten derude. Grundene var ikke så store og ret så billige. Og ved en fest i det nybyggede stenhus, hvor Viggo og Malene var budt med, kunne området beses. Og så blev der handlet hurtigt.

Naboskabet med Aage og Karen fejlede ikke noget, og for at de små grunde ikke skulle virke endnu mindre, blev de enige om, at skellet mellem kampestenshuset og Borrektrattet 7 ikke skulle markeres af et hegn. En vis pionerånd var til stede, og på kilder forstår jeg, at de havde håbet på, at vejens kommende beboere ville gøre det samme. Den blinde grusvej havde endnu ikke fået noget navn, men Viggo fik i sidste øjeblik opsnappet vejens navn i forvaltningen, og i byggeandragendet til Lyngby Taarbæk Kommune fra juni måned 1938 forstår vi, at den lille vej i svinget hed Borrektrattet.

Ved siden af hoveddøren er en lille lem til både indkast af post og indlevering af mælk eller brød.

Viggos far

Hvor Viggio havde midlerne fra til at bygge hus for, ved jeg ikke, men jeg gætter på, at det er fra hans far. Så vidt jeg ved, havde Malene ikke mange midler med hjemmefra. Hun var gravid med deres første barn, og mon ikke Viggos far, håndværksmaleren og kunsthåndværkeren Jens Møller-Jensen, hjalp til med lidt skejser.

Viggos far boede stateligt i en velbygget ejendom med en større grund på toppen af bakken med udsigt udover Gentofte Sø. Han var en usædvanlig dygtig håndværksmaler med store organisatoriske evner, og i den bedste skønvirkeånd oprettede og drev han 'Skolen for Dansk Kunsthåndværk', der hurtigt fik tilkæmpet sig en position i de bedre håndværkerkredse.

Hans dygtighed og åbenlyse kunstneriske talent gjorde det nærliggende, at det var ham, der fik ansvaret for udsmykningen af Nyrops nationalromantiske rådhus. Finere kunne det ikke blive. Men udgifterne til skole og hus var store, og faderen havde derfor besluttet at udstykke og frasælge den lavest beliggende del af sin grund i Viggos barndomshjem.

Huset set fra opkørslen. Det brune stentøjsrør på den nordvendte facade fungerede som udkast af skrald fra køkkenet direkte ned i skarnkassen.

Stort set samtidig med at Viggos far drev sin højt respekterede Kunsthåndværkerskole, dukkede den kulturradikale bevægelse frem af disen. Med sin optimisme og fremskridtstro tryllebandt den de fleste nede i frk. Svenssons kantine. Og da unge Viggo havde hørt i sin øresnegl, at PH ledte efter en byggegrund til at opføre sit eget hus, fik han en tosset ide. Han vidste godt, at oddsene var lave, men han ville gøre et forsøg på at overtale sin far til at sælge grunden til PH. Hvem ved: Måske skjuler der sig et forsinket pubertetsopgør bag dette initiativ.

PH holdt sig som bekendt ikke tilbage, og der var kamp til stregen om at formulere et opgør med traditionen. Skønvirke eller ej. I et indlæg, som faderen ikke havde glemt, havde den 25 år yngre kulturradikale i kampens hede kaldt skolelederen og Viggos far for “en teaterbonde med broderier og sølvknapper på malerkitlen”. Skarpere kunne det næppe siges. Faderen må have vendt sig flere gange på stuegulvet, da hans søn foreslog ham at sælge grunden til hans revser og ideologiske modpol.

“Tivoli. Ombygning af Apollo-teatret 1941. Søren Falkentorp 28, P.H. 47, Viggo 34”. Sådan lyder teksten under billedet, hvor Viggo Møller-Jensen genkendes på de runde briller og PH ses i baggrunden.

Sensommeren 1939. Huset er under opførelse, men mangler endnu vinduer og døre.

Ikke nok tillod den gavflabede, unge debattør sig at kritisere det, som Viggos far havde kæmpet for igennem et langt liv; nu ville han sgu også tage udsigten til søen! Ikke tale om at sælge til ham! Men Viggo blev ved, og rygtet fortæller, at handelen først modvilligt blev accepteret af faderen, da Viggo måtte kravle op i et træ og med en rød klud markere, hvor højt det nye hus ville blive. Det er mit gæt, at det bl.a. er midler fra denne udstykning af Viggos barndomshjem, der gjorde det muligt for faderen at hjælpe sønnen og Malene på vej.

I praktik hos PH

Hvorom alting er, fik det nygifte ægtepar handlet grunden på Borrekraattet 7, og byggeandragendet den 22. juni 1938 blev ledsaget af de smukkeste farvelagte tegninger i 1:50.

Viggo var kun 31 år i 1938. Det er altså en ung arkitekt, vi besøger. Da faderen modvilligt frasolgte grunden, fik Viggo allerede to år efter sin afgang lov til at være assistent på PH's eget hus – det lange trappehus på skrænten nedenfor

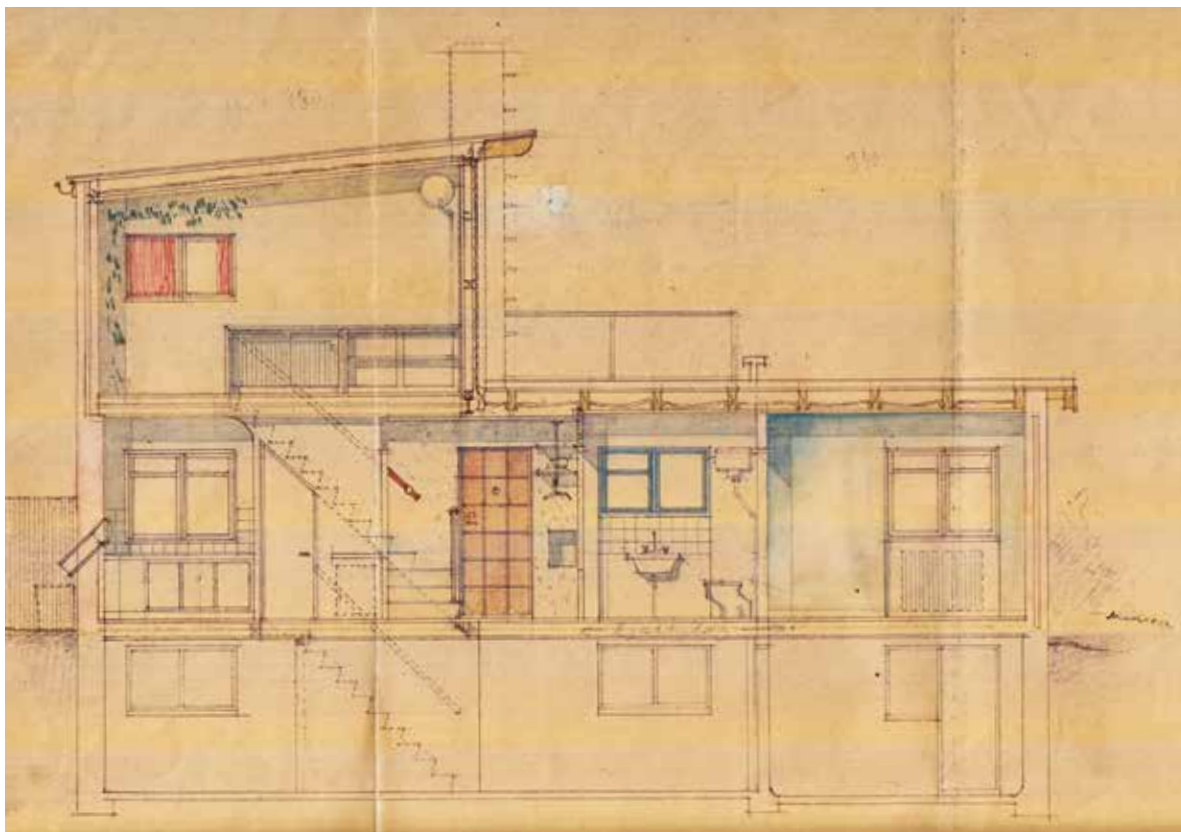

hans barndomshjem på Brogårdsvej i Gentofte. Ingen ved, om det var en del af denne handel, at Viggo fik en praktikplads hos PH, jeg gætter bare, men det er tydeligt, at det var den praktikplads, der gav ham den faglige selvtilid, han bar så fint igennem hele livet.

Der spores i hvert fald et slægtskab i en række detaljer og materialevalg på Borrektrattet. Vi genfinder de hårdtbrændte, røde klinker på toiletgulvet og i det store stålvindue på 1. sal og det smalle blomsterrum, der forbinder soveværelset med stuen. Men hvor PH's hus har sin egen 'kølige' stemning af udvalgte standardvarer, er Viggo mere 'varmblodigt' til stede.

Gasbetonen er erstattet med en svagt rødflammet, gullig sten, der med en let strygning med hvidtekalk samler murværket til en lys figur. Skrabefugen er med bakkegrus, og den lille teglstensbelagte gårdhave er dækket med 'varme'

Huset er trukket helt ud i grundens nord-østlige hjørne, hvilket efterlader en stor åben naturgrund.

Viggo Møller-Jensens originale tegning af huset. Snittet giver et kig ind i køkken, entre, bad, soveværelse, halvdelen af førstesal samt kælder.

hårdtbrændte gullige sten på fladen, der klæder det espalierbeklædte murværk. Der må være blandet lidt blåler i den nordsjællandske sten, der anes som svage rødlige spor bag hvidtekalken.

Der er ikke ruttet med midlerne i Borrekrattet 7. Det trak ikke fra, at man havde været i tømrerlære og godt vidste, hvordan et tagspær kunne lægges af på et murværk. Det gjorde heller ikke noget, at man godt vidste, at en kælder var billig og brugbar, og det er sjovt at se, hvordan en netop færdiguddannet arkitekt med en studentereksamen, en filosofikum og et svendebrev som tømrer i bagagen tegner et hus til sig selv.

Man mærker god energi bag husets detaljer og får snart færtten af den næsten irriterende selvfølgelighed, hvormed den lille, vævre og godt begavede charmetrold nærmer sig faget.

Huset

Huset

Der skulle være et lille køkken, en spisestue, et soveværelse, et lille kammer og en tegnestue på 1. sal, som måske ad åre kunne disponeres med et værelse eller to, hvis der skulle komme flere børn til familien.

Og så var der nogle verdenshjørner og en solorientering, der skulle tages i ed, og som gjorde det oplagt at disponere huset omkring et afskærmet sydvendt uderum, så planens fodaftryk blev til et gårdhavehus med den ene længe i to etager.

Det store, gennemgående rum på 1. sal under det svagt skrånende loft og det store vestvendte vindue mod skrænten og bøgebrynet var tænkt som tegnestue/atelier med direkte udgang til en sydvendt tagterrasse oven på vinkelbygningens lave længe.

Viggo rykkede huset så lagt mod nord, som skelafstanden tillod det, og lagde et let halvtag mellem hegn og hus til cyklerne og til brænde. Og hvem ved: Måske ville der blive råd til en bil på et tidspunkt. Men indtil videre var trinbrættet ved Brede kun 10 minutter væk på cykel, og fra Nørreport Station var der 15 minutter til fods til Kgs. Nytorv og Store Strandstræde, hvor Viggo og Tyge havde deres lille tilrøgede tegnestue i de første år.

Selvom arbejdslønnen dengang var relativ billig, skulle alt nøje overvejes. Det er tydeligt, at han efter PH's hus fortsætter øvelserne med at finde frem til en kerne af funktionel redelighed, som PH prædikede så fornemt, og som Viggo aldrig siden svigtede.

I forbindelse med restaureringen har Nationalmuseets farvearkæologer afdækket farvelag overalt i huset. Undersøgelserne afslørede en meget bevidst og vedholdende brug af farver.

Kælderdøren, der giver adgang til et vaskerum. Overalt i kælderen går den okkergule farve igen på døre og vinduer.

Det lille hus på Borrekrattet er ikke verdensarkitektur, slet ikke. Men de fine skitser, der følger sagen, er billeder på en 'redelighed' i plan, snit og opstalt, som han senere skulle forædle til noget storartet, alment gældende. Det er et beskedent hus på en fornem adresse. På ingen måde selvhævdende, men selvsikkert og tydeligt, som manden selv.

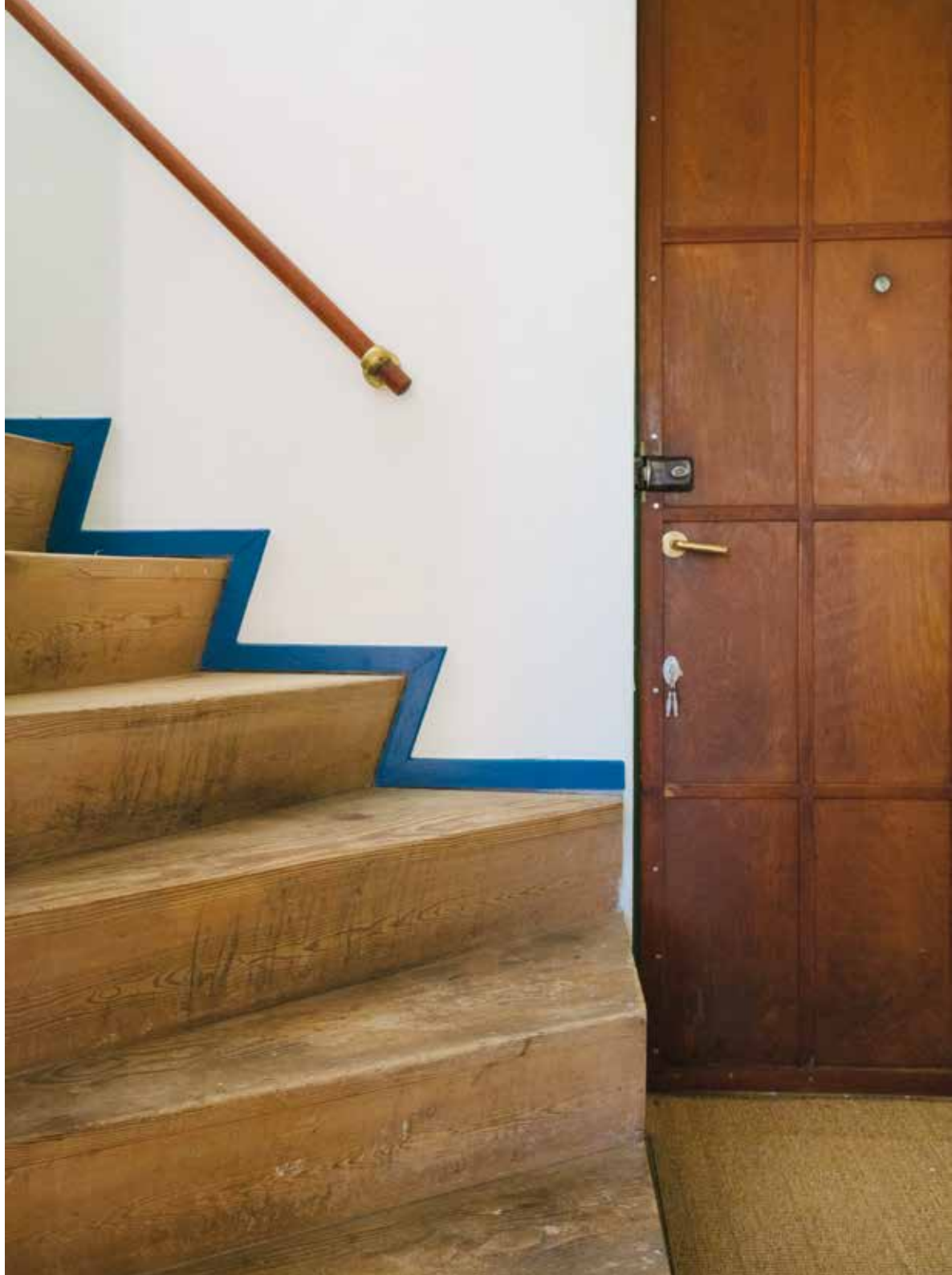
Huset på Borrekrattet er Viggos første, forsigtige øvelse i en 'saglighed', man får forærende, når det snusfornuftige bliver forvaltet varmbloedigt. Viggo havde ikke kun et fint rumligt gehør, men også en irriterende, selvfølgelig evne til at træffe de rigtige beslutninger. Alle rum er velproportionerede. Hvert rum har sin egen stemning. Ikke kun gennem snedkerløsningerne og de anvendte limfarver, men også gennem den afslappede måde, dagslyset fylder rummene på.

Venligheden selv

Viggo knokler med at få afviklet entreen, køkkenet, trapperne og toilettet på mindst muligt areal. Selv det meget kompakte køkken er venligheden selv med indbyggede, malede skabe og skuffer, affaldsskakt og niche til komfur.

Havestuen er opført med indbyggede, lave reoler og en zinkforet plantekasse. Kassen er fornyet i forbindelse med restaureringen, men reolerne er originale.

Tapetet 'Blå Kornblomst' dukkede frem under restaureringen. Tapetet blev skabt i 1943 af FDB. I dag prydes entreen igen af tapetet, der er genskabt efter det originale.

Udsnit fra entreen med hoveddøren og den enkle kvartsvingstrappe til førstesalen med tegnestue.

Og med nedgangen til vaskekælderen, som der også blev plads til, er vi i kyndige hænder.

Det charmerende lille toilet, der med sine to døre til hhv. entre og soveværelse bliver et gennemgangsrum, er et studie i sig selv. Hvem andre end Viggo ville turde placere toiletkummen netop der i ganglinjen, så der også blev plads til et lille siddebadekar? Og når vi f.eks. skal op til tegnestuen på 1.sal, og pladsen er trang, kan vi kun nyde det kvarte sving, der gør den smalle trappe til en stolt figur i entreen, og op- og nedstigningen til en indlysende bevægelse. Grund og stigning er 20 cm.

På sin egen ligefremme måde finder han de åbninger, som modernismen bød på. Det lille hus er på ingen måde storskrydende eller anstrengt påhittomt. Det er bare løst fra top til tå med en misundelsesværdig selvfølge. Som nu det lille hul i facademuren, der er lukket med en transparent postkasse, så man i slåbrokken kan se, om mælken og morgenavisen er leveret.

Funktionalismen var for længst slået igennem. Boligbyggeriets planer var under forvandling mod det mere praktiske, hverdagsagtige. Kvindefrigørelsen var in spe, men langt fra endnu en realitet. Husmoderen stod stadig i køkkenet, men tiden kaldte på praktiske, gennemtænkte løsninger, og maden kunne med fordel serveres gennem en glasluge i væggen, så dagslyset fik en chance, og dem, der lavede maden, ikke følte sig helt afsondret.

Køkkenskraldet blev hældt direkte ud i skarnkassen udenfor igennem et indmuret, hårdtbrændt stentøjsrør. Og når de beskidte underbukser skulle i vaskekælderen, blev de med et enkelt vip med foden på en hængslet vippehylde nederst i soveværelsesskabet sendt direkte ned i en kurv i vaskekælderen. Overalt er der omsorg og nærvær i passende doser, og udenfor er der stille og vild natur.

Husets køkken er stort set bevaret som i 1939. I væggen mod nord sidder lågen til udkast af skrald. I væggen mod syd sidder serveringslemmen til stuen.

Serveringslemmen med skydelågen er en måde at skabe forbindelse mellem stue og køkken. Det lille hul sparede husmoderen for mange skridt og lagde kimen til det senere køkken-alrum.

Tiden

Tiden

Der blev raslet med sablerne i Tyskland, men Danmark var endnu ikke besat. Bauhaus havde siden tyverne sendt trykbølger op til bondelandet mod nord, og Kunstakademiets skole og den klassiske formlære var under forvandling. Verdensudstillingen i Stockholm i 1930 blev et gennembrud for funktionalismen og det moderne i Norden. Der var kamp til stregen om at optage de nye tendenser, og i 1939, da huset blev bygget, vidste man godt, at verden rørte på sig.

Kredsen omkring arkitekterne Paul Bauman og Edvard Heiberg og Mogens Lassen viste på hver deres måde, at det var alvorligt, og de var ikke bange for at sparke staldøren op og mærke de nye vinde. Med deres forskellige temperamenter fik de omfavnet de nye bevægelser og oversat til dét, der med Kay Fisker ved rorpinden blev kaldt for den nordiske tradition. I grøftekanten malede talentet Arne Jacobsen sine akvareller med kæmperøv og stråhat, mens PH befandt sig i overhalingsbanen med smøgen i flaben og provokerende udsagn om, at 'den gode smag, var dårlig'.

Den gode smag endte efter 2. verdenskrig som en guldalder i Danmark og er et fint eksempel på, hvordan funktionelle program- og produktionskrav kan lande tilforladeligt, når den æstetiske diskurs er forankret i folkestyret, og de demokratiske ideer bliver hyldet som noget, der er værd at værne om.

Herhjemme har vi altid haft en snert af mindreværd og tyvstjålet fra det borgerlige europæiske kulturgods. Men med fagforeningernes stadig større greb om magten og med opbakning fra en voksende kreds af arkitekter blev boligbevægelsens element af 'opbyggelighed' og solidaritet med de lavest lønnede til en heroisk del af danmarkshistorien i årene før og efter 2. verdenskrig.

Historisk foto af tegnestuen på 1. sal. På bordet ses en model af Atelierhusene i Utterslev Mose i København, som Viggo Møller-Jensen tegnede i 1943, og på kommoden til tegninger ses en PH-lampe.

Det hyggelige hjørne i førstesalens østlige ende, som det så ud i starten af 1940'erne.

Den danske folkesjæl

Husmandsbevægelsen og bondelandets småkårsfolk havde gennem flere generationer øvet sig i at nøjes med mindre og stædigt raffineret det beskedne til en kunststart uden at vide det. Det jævne blev ikke et skældsord, men tværtimod et afgørende program, der udstyrede folkehjemmet med blomstrede tapeter og velproducerede FDB-stole. Arkitekterne var progressive og solidariske.

Vi havde før demonstreret overlegne håndværkstraditioner og øvet os i det pyntelige i nationalromantikken og gjort kultiverede, små moralske fremstød med Bedre Byggeskik-bevægelsen. Men i tiden lige før og efter 2. verdenskrig og i forlængelse af det moderne gennembrud fik den æstetiske diskurs et ekstra lag af social indignation, og den kultiverende klasse demonstrerede en dannelse, der gjorde det legitimt at benævne Kunstakademiets Arkitektskole som en højere læreanstalt.

Ingenting i modernismen var behagesygt. Der stod respekt om arkitektprofessionen, men nu gjaldt det om at bygge for de mange, og der kom kamp til stregen blandt de bedste arkitekter om at finde en fortolkning af de nye byggeskikke, der bedst tog imod de bløde morænebakker og den danske folkesjæl.

Førstesalen anno 2021.
De smalle gulvbrædder lagde
Viggo Møller-Jensen selv i hele
huset i 1939.

Til venstre: Stuen sidst i 1940'erne, hvor pejsen er kommet til.

Til højre: Viggo og Anna Helene, kaldet 'Malene', fra midt i 1930'erne.

Det var denne afdækning af modernismens 'særlige nordiske lounge', der skrev danmarkshistorie, godt bakket op af den samtidige Arts- and Crafts-bevægelse. Ingen kunne dengang være imod fremskridtet, og på Kunstakademiet blev der brugt mange gode lærerkræfter på at få modernismens gennembrud til at være opbyggeligt, human og anstændigt. Det var i dette oprørte hav, at Viggo måtte finde en grimasse, der kunne passe og finde et udtryk, han kunne stå inde for, og som kunne realiseres indenfor de midler, der lå i skrivebordsskuffen. Borrekkrattet er samtidigt med Blidah Park, og Viggo vidste godt, hvem Ivar Bentzen var.

Optimisten og livsnyderen

Der var noget Hans Scherfig'sk over Viggo. Fra den fine film i anledning af Viggos 90-års dag er det humanisten og byggeteknikeren, der taler. Det er optimisten og livsnyderen, der altid havde en god historie i ærmet og som regel blev festens midtpunkt, fordi han havde lune. Med en smittende selvsikker livsglæde dannede han skole ved åndsfrisk og energisk at være til stede i plan, snit og opstalt med sin kultiverede, humane tilgang til arkitekturen.

Pejsen i stuen kom til huset efter nogle år. Den sorte plade kan svinges op og fæstnes i kaminhylden, så der er kig til ilden.

“Se dig for, når du går over vejen, og læg mærke til, hvad du passerer på din vej. Mærk verden og forstå, at du ikke er alene. Du må gerne – og helst – undre dig over det, du ser, og du skal huske de svar, du får, når du stiller spørgsmål. Du skal kende din historie og gennem den begribe, at mennesker er skrøbelige konstruktioner, der skal vejledes undervejs. Ikke med tågetale eller moralske anvisninger, men med konkrete løsningsmodeller”.

Sådan var Viggo. En dannet arkitekt med små brungrønne øjne, runde briller, og skjorten knappet helt til i halsen. Måske med en bajer i nærheden, i hvert fald med en pibe i munden. Han fnyste af sjælefrelsere og brød sig ikke om folk, der spillede smarte uden belæg.

Hvor Viggo havde sin selvsikkerhed fra, ved jeg ikke, men jeg gætter på, at hans møde med PH betød, at hans gode begavelse og stålsatte charme gav ham en særlig sikker gang på jorden. Der var altid megen lune og god menneskekundskab i hans fortællinger. Han havde klæbehjerne, en smuk diktion

Soveværelset. Rummet har altid været lyseblåt og med et indbygget skab mellem havestuen og badeværelset.

Skabet i soveværelset er snedkerlavet med en bøjlestang til venstre og skuffer til højre. I bunden af skabet kan en tophængt låge vippe bagud og vasketøj kastes lige ned i kælderens

og kendte sin kongerække. Sagde han noget i et større selskab, hvad han tit gjorde, sagde han det kort, og det var ofte Viggos tale, man huskede, når festen var forbi.

Overalt, hvor han satte spor, gav han de praktiske løsninger ordet. Det er det hverdagsagtige, helt almindelige, hvor-svært-ka'-det-være-agtige, der bliver hans signatur. Stolt over at være tømrersvend, fortrolig med tonen i skurvognen og godt opdraget hjemmefra efterlod han respekt som professor på Arkitektsskolen, og når hans klæbehjerne blev krydret med hans positive livssyn, hans intellekt og uforfærdede gåpåmod, er vi tæt på charmetrolden, der gerne nød en kølig pils i Nyhavn, selvom der var travlt på tegnestuen.

Det var evnen til at spotte de praktiske omstændigheder ved enhver opgave, der blev hans styrke, og når den blev blendet med PH's uforfærdede tro på fremskridtet og det snusfornuftige, blev det i Viggos varme hænder til brugbare løsninger af elementær skønhed.

Materialerne

Materialerne

De to let tiltede tagflader komplimenterer hinanden, afdækker murene med udkragede, afrundet fuldtømmer og sætter det lille vinkelhus i scene omkring det sydvendte teglstensbelagte gårdsrum. I sommerhalvåret er den lille læplads et ekstra, skattet uderum, og de hårdtbrændte teglsten holder på varmen og bliver en tiltrængt pause i det svært gennemtrængelige vildnis, der fik lov til at gro, utæmmet, frodigt og ustyrligt omkring det lille hus.

Selv kælder døren i trappeskakten er fint artikuleret. Rækværket er selvfølgelig udført i galvaniseret vandrør med standardiserede bøjninger og T-stykker.

I det nu forladte hus falder lyset uforstyrret ned på de smalle gulvbrætter, som tømrersvenden Viggo selv lagde. Det smukke, aflange blomsterrum, som ret beset er en gang mellem det lyseblå soveværelse og den svagt rosa bemalede stue, lyser smukt op i sin solgule farve med sine påtrykte bemalinger af blomster og eksotiske fuglemotiver.

Udsmykningen er ikke oprindelig, men er lavet af far og datter, og bør selvfølgelig bevares. Overfor vinduet bliver der lige akkurat plads til en seng i det smalle rum. Det er nærmest et orangeri, for langs det store, 'sprøde' stålvindue er der en zinkforet plantekasse i hele vinduets bredde. Nu er planterne borte, men det er ikke svært at forestille sig lyset fra solnedgangen diffundere gennem det store glasparti. Det er dejligt at være her, og det bliver sjovt at skrive om. Der er fedtpletter på stuegulvet. Mørkt af aske foran pejsen. Haven er vild, og udenfor står der havemøbler, der har klaret endnu en vinter.

Udsnit af det gule tapet i have-
stuen med stencillbemalinger
af bregner, elefanter, fugle og
hvaler.

Under stuevinduet sidder en lille lem, der kan åbnes og lade frisk luft trække ind.

Stemningsmættede rumligheder

Man føler sig godt tilpas allerede ude i entreen. Det hele forekommer så ligetil og afslappet løst. Viljen til bolig er stærkt til stede, og håndlaget så tydeligt. Se f.eks. snedkerløsningerne, den bløde halvstaf, der er flere klasser højere end vore dages flade indfatninger. De fanger dagslyset så fint, og oliemalingens høje glanstin forbinder på smukkeste vis rundingen med karmen, fodlisten og dørblandet, også selv om det hele afvikles i et klemt hjørne.

Leder man efter modernismens formelle regler, finder man dem ikke. Man finder til gengæld en serie stemningsmættede rumligheder med lysindtag så uanstrengt, at det ligner sjusk, men ret beset er det modsatte, nemlig en kalkuleret replik til den klassiske ordenssans, som arkitekter ofte skoler sine omgivelser med. Viggo skider dem en hatfuld, og de næsten demonstrative, nærliggende valg bliver til tillidsfulde, livgivende dispositioner, der opleves befriende i forhold til den gode smags mere ordinære øvelser.

Viggo er levende til stede som arkitekt og menneskekender i det lille hus, og det hverdagsagtige får den usnobbende opmærksomhed, der klæder det. Alle Borrekrattets rum har stemning og karakter. Selv kul- og vaskekælderens forekommer behagelig, for vinduerne sidder præcis, hvor de skal. Mesterskabet ligger i mådehold og indlevelse. Både hans eget og PH's hus var første kapitel i et langt virke som arkitekt, hvor det almene aldrig blev almindeligt.

Stuen i sin originale rosa nuance. Gennem vinduet er der kig til haven, hvor der står to yngre egetræer, som blev plantet af Viggo Møller-Jensen for at fejre befrielsen i 1945.

Byggesagen

Hvis man som jeg troede, at byggesager på den tid var mindre bureaukratiske at gennemføre, tager man fejl. Et kort blik på byggesagens godkendelsesforløb gennem Sogneråd og Bygningskommission, Teknisk Udvalg og Stiftamt vidner om et omstændeligt, indimellem nidkært forløb.

Af bygningsarkivet fremgår det bl.a., at Viggo oprindeligt havde forestillet sig, at det store gennemlyste rum på 1. sal udvendigt var beklædt med eternitplader opsat vandret på et stolpeskelet. Altså en let overbygning på en tung, grundmuret base. Angiveligt for at spare penge. Men måske også for at tydeliggøre gårdhavehusets suveræne geometri, der kun tåler tilføjelser, hvis man skifter 'gear'. Byggeansøgningen ledsages af et sæt smukke tegninger, der viser en karakterfuld pladebeklædt overbygning.

Men Byggeansøgningen, som Viggo fremsender med højagtelse til Bygningskommissionen dagen før Skt. Hans den 22. juni 1938, får allerede den 5. juli bl.a. følgende interessante bemærkning fra stadsingeniør Egemose: "Uden at komme nærmere ind på Bygningens Arkitektur skal bemærkes, at det herfra ikke kan anbefales at give Tilladelse til at beklæde den øverste Etage med

Tre historiske fotos fra husets første årti. Spisebordet med den åbne lem til køkkenet og førstesalen med både hygehjørne og tegnebord.

Eternitskiferplader under Hensyn til, at Bygningen derved let faar et tarveligt Udseende, hvilket som regel har været Tilfældet, hvor nævnte Materiale er blevet benyttet til Smaaskure og lignende her i Kommunen. Til Beboelseshuse har Eternitskifer, saa vidt vi erindrer kun været anvendt til Altanrækværker m.m., men ikke til Beklædning i stor Udstrækning”.

En diskussion for åbent tæppe om ‘den gode smag’ er dermed i gang.

På en skrivelse i byggesagsarkivet dateret den 29. juni – altså midt i sagsbehandlingen – forstår vi, at Viggo allerede den 10. juni med en medbragt model af det lille hus havde drøftet overbygningens facadebeklædning med bygningsinspektøren. Og nu igen ville have sikkerhed for, at overbygningen kunne opføres som et let hus. Det er min fornemmelse, at dette ‘orienterende’ møde næppe havde et særligt muntert forløb. Viggo bliver i hvert fald sur og skriver samme aften til stadsingeniøren:

“I fortsættelse af besøg paa Kommunekontoret i dag (29.6) og foranlediget af Hr. Ingeniør Egemoses Udtalelser vedr. Bedømmelse af Facadeudformning, skal jeg tillade mig at oplyse, at en Model af mit projekterede Hus den 10. Ds har været forelagt Hr. Bygningsinspektøren inden Arbejdstegninger mm blev udført.

Ved dette Møde blev det mig klargjort, at jeg måtte opgive at brædebeklæde den projekterede Overetage, der rummer Tegnestuen. Ved en eventuel Bedømmelse af Husets Udformning tillader jeg mig at gøre Krav paa at blive betragtet som Fagmand netop paa dette Område. – Ikke mindst naar han projekterer eget Hus, naar en Arkitekt til sit resultat efter de alleralvorligeste Overvejelser.”

Den smalle briks i blomsterrummet

Arkitekten forsvarede sin bygningskunstneriske indsigt overfor ingeniørens. Men det nyttede ikke. Hr. Stadsingeniør Egemose fastholdt stædigt sit ubehag ved eternitpladerne, og Viggo måtte opgive.

Da Viggo samtidig bliver pålagt at øge dimensionen på 1. salens stolpeskelet til 4x4”, svandt den økonomiske fordel ved en let overbygning. Og for ikke at trække sagen i langdrag overgiver Viggo sig og murer overetagen på tre sider, idet den sydvendte facade på 1. sal dog beklædes med en klinkbeklædt, solignumbehandlet fyrretræsfacade, der smukt binder det let udkragede tagtømmer sammen med facaden.

Byggeriet gik hurtigt. Viggo anmoder Bygningskommissionen – igen med højagtelse – om at flytte ind på Borrektrattet 7 den 1. december 1938, idet der kun mangler maling og montering af dørhåndtag. Det skulle gå stærkt,

Farvearkæologiske undersøgelser af huset viste, at førstesalens radiator oprindeligt havde været okkergul, mens vægge og lofter havde været hvide.

for Malene var gravid, og sønnen Jens kom til verden allerede den 10. januar 1938, og da datteren, også kaldt Malene, følger efter i 1942, blev der trangt i det lille hus.

I 1943 får Viggo lov til at indrette to små værelser i tegnestuen på 1. sal på den betingelse, at den ene håndliste blev fjernet, så der er 75 cm fri passage til 1. sal. Tegnestuens areal blev dermed reduceret, og Viggo lejer sig ind i Store Strandstræde tæt på Kunstakademiet og Nyhavn. Opgaverne på tegnestuen voksede i den periode, og det var ikke altid, han nåede det sidste tog til Brede.

Hans kone Malene dør i 2002 kort før sin fødselsdag, 93 år gammel. De sidste år var hun svagelig, men Viggo, der selv var godt oppe i årene, tog sig kærligt af hende. Og kilderne fortæller, at han de sidste 13 år af hendes liv kom hjem hver eneste dag med 5-toget, lavede frikadeller, fortalte historier og læste højt for hende. Året efter i 2003 dør Viggo, 96 år gammel, på den smalle briks i blomsterrummet.

Det gule blomsterrum er udsmykket i fællesskab af Viggo Møller-Jensen og hans datter.

FACADE SYD

OM BOGENS FORFATTER

Arkitekt Jens Thomas Arnfred (født 1947) er søn af arkitekt, professor Tyge Arnfred, som i mange år drev tegnestue med Viggo Møller-Jensen. Jens Arnfred gik på Kunstakademiets Arkitektskole 1967-70 og var medgrundlægger af arkitektfirmaet Vandkunsten.

Arkitekt Tyge Arnfred
og arkitekt Viggo Møller-Jensen,
som fra 1955 drev tegnestue sammen.

© Maj 2021

Viggo Møller-Jensens eget hus

1. udgave. 1. oplag

ISBN 978-87-93746-41-1

Udgivet af: Realdania By & Byg.

Tekst og redaktion: Arkitekt Jens Arnfred og Realdania By & Byg.

Layout og tryk: OAB-Tryk ApS, Odense.

Fotos og illustrationer

Viggo Møller-Jensen, privat eje: Side 17 samt indersiden af flapperne.

Privat eje: Side 10, 14, 30, 32, 35 og 44-45.

Aage Sørensen, Kgl. Bibliotek: Flap

Realdania By & Byg: Side 8, 20, 25th, 26th og 42.

Øvrige fotos og omslag: Kim Høltermand.

Realdania By & Byg fører Realdanias mission og strategier om livskvalitet i det byggede miljø ud i livet. Når vi investerer i ejendomme og arealer, sker det for at udvikle eller sikre kvaliteter, som ellers ville gå tabt, og vi går typisk kun ind i projekter, som andre ikke kan løfte. Vores samling af unikke historiske ejendomme rummer væsentlige eksempler på arkitektur og byggeskik fra middelalder til nutid, og vi giver interesserede mulighed for at komme helt tæt på restaureringen og vedligeholdelsen.

Realdania By & Byg er et helejet Realdaniaselskab.